

posvèt in po izreku teh mož se je delalo, in danes je Rodonski departement dobro obvarovan povodinj in eden najrodovitnejših cele Francije.

Gotovo je Dunaj sedež velike vednosti; ondi bivajo strokovnjaki vsake vrste, a vendar je vlada, ko je šlo za rešitev vprašanja zaradi napeljanja vode na moravsko polje (Bewässerung des Marchfeldes) zraven domačih tudi tuje izvedence v posvèt poklicala. Po dolgih obravnavah so se ti možje zedinili, kaj in kako naj se dela, namreč da naj se naprava načrtov tega velikanskega dela izroči dunajskemu strokovnjaku nadinženirju J. Podhajskemu.

In prav tega strokovnjaka jez za naše močvirje priporočam. Jez ga sicer osebno ne poznam, al po njegovih delih on slovi in je v viših krogih inženirstva velecenjen izvedenec. Drugi mož, katerega bi priporočal, je dr. Vičentini iz Trsta. Že pred kakimi 5 leti je po nasvetu deželnega odbora c. kr. kranjska deželna vlada tega izvedenca na Kranjsko poklicala v posvèt zavoljo notranjskih povodinj. Dr. Vičentini je po ogledu notranjskih krajev knjižico spisal, v kateri tudi o močvirji prav preudarjeno govori.

Moj predlog se tedaj glasi: gospod prvomestnik naj se pooblasti, imenovana dva gospoda strokovnjaka poklicati v Ljubljano, da natanko pregledata močvirje in potem svojo misel razodeneta, katera dela so potrebna, da se povodnjam na močvirji v okom pride, in katera dela so dalje potrebna, da se močvirski pridelki povikšajo.

Gosp. dr. Poklukar se s tem predlogom sklada in le to omeni, da je kmetijska družba uže preteklo leto enako prošnjo c. k. ministerstvu poljedelstva predložila, katero je na to odgovorilo, da prepusti v tej zadevi prvi korak močvirskemu odboru ter da pričakuje od njega dotični predlog. — Vsled tega se je po predlogu dr. Poklukarja sklenilo, sl. ministerstvu poljedelstva prošnjo predložiti, naj ono na svoje stroške v posvetovanje v Ljubljano pošlje gosp. Podhajskega in dr. Vičentini-a, katerima naj se, ako bi sl. ministerstvo hotelo, še drugi izvedenci pridružijo.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Različnost živeža v raznih krajih svetá.

(Konec.)

Na otoku martiniškem živi neka podgana, katera vsa po pižmu diši in je silno gnjusna, pa ondašnjim prebivalcem so okusna jed tudi podgane, katere so med cukrovim trstjem, dajejo dober živež — tako nježno, mastno, snažno in okusno je njih meso. Gospodarji takega polja, na katerem cukrovo trstje pride-ljujejo, imajo posebne ljudi v službi, kateri take podgane lové; nekateri ljudje pa mislijo, da izvira iz živjanja mesa taci podgan jetika in ne marajo za to jed. V Kaliforniji imajo Kitajci prav podgansk raj, ker so ondašnje podgane silno velike, njih je veliko in okusnega mesa so; napravljajo iz njih možganov posebno jed, katera prekosí jed napravljeno iz slavških jezikov, katere omenjuje rimska zgodovina. Po mnenji pravo-vernega Kitajca je ni juhe na svetu čez podganjo juho. Nek gosp. Albert Smith piše, da kuhajo Kitajci podgane, pirhogačice, polže, spridena jajca in ostudne ribe, h katerim pridevajo juhe velicnih gosenic, katere kuhajo na redki goveji župi s čebulo.

V Avstraliji živi žival baudikut imenovana in vsakemu se že sline cedé, kdor sliši ime te živali.

Amerikanski Indijani jedó bebra, katerega meso je neki kakor svinjsko in meso iglastega prešiča (Stachelschwein) je Holandčanom na Kapu, Hotentotom, Avstraljcem in Lahom kaj priljubljena jed; po okusu je v sredi med perutnino in mladimi prešički; ljudje pravijo, da je to meso zeló zeló tečno.

Slonove noge, zakuhane z močnim palmovim jesihom in kajenskim poprom, so Cejlanom več kakor vsakatera sladčica, ki jo je kedaj skuhal sloveči Apici Rimljanom; meso slonovega rivca je neki zeló zeló okusno, in mast te živine cenijo Bušmani kot pravi dar božji; Bušman gre noč in dan dateč, da dobí grizljej te masti. Ravno tako je tudi mast povodnega konja nekaj zeló posebnega; osoljeno čislajo bolj kakor mi vsako slanino, in uživajo in rabijo jo, kakor mi surovo maslo; tudi meso te živine je okusno in tečno. Tapirovo meso ima slast, ako je mlade živine, kakor goveje meso, in meso pižmovega prešiča preseža meso našega prešiča, ako se skrbno izreže smrdeče luknja na hrbtu.

Prešič naš ima svoje zaničevalce, a njegovega mesa bi ne pogrešal nihče rad, kdor ga je enkrat pokusil. Največ prešičev redé v Ameriki, kjer cenijo kupe prekajenega mesa po oralih in v Ohiju povžijejo vsako leto skoraj 1 milijon prešičev. Na Španjskem je svinjsko meso priljubljeno kakor divjačina, pa medlo je in dišečega okusa in brez masti, tudi ne daje nič špeha.

Ljudje sploh mislijo, da klobasa izvira zmirom le od prešiča, a moti se, kdor je takih misel, zlasti v večih mestih, kjer nabašejo marsikdaj čevo bolj s konjskim, oslovskim, kozjim in drugim mesom, kakor s svinjskim.

Da dajejo tiči dober živež ljudem, ni treba pripovedovati in omenili smo že, da v Indiji, Kitajci in drugi narodi še celó tičja gnjezda jedó. Omenili smo tudi, da nekateri narodi mrčese zobljejo. Tako imajo Arabci kobilice namesti žita; meljejo in kruh pečejo iz njih, pa tudi solé, sušé jih, ali pa jih kar kuhajo ali pečejo. Mavri cenijo debelo kobilico čez goloba in Hotentoti kuhajo iz kobilicnih jajčic juho, podobno kavi. Tudi murničke jedó ljudje kakor pri nas nekateri hrošče (kebre). Res, znamenito bi bilo izvedeti, katera živa stvar ne gre pod streho človeškega života! Bele mravlje so neki kaj dobra jed in sploh pravijo, da dajejo mravlje jedilom, katerim se pride-nejo, neko prijetno kislino. Na Švedskem jih z rib-jimi ikrami čistijo in dajejo s tem slabejemu žganju boljši okus. Nekateri divji narodi avstralski jedó za-lego najlepših metuljev, tako, da so nekatera plemenena najkrasnejših metuljev že tako redka kakor bela vrana. Pajki so Bušmanom sladčica in so neki orehovega okusa.

Nazadnje naj še omenimo, da Hotentoti po polne pesti oprazenih gosenic požrejo in zdé se jim kakor pocukrane češplje. Oj kako srečni bi bili mi, ako bi mogli našo mladež pregovoriti, da bi namesti navadnega „cukerberka“ pražene gosenčice zobala! Pomislimo le, koliko dobička bi kmetje imeli in vladi bi ne bilo treba postav zastran oheranja in zatiranja gosenic dajati!

Mnogovrstne novice.

* *Kdaj bode konec svetá?* — Da na to vprašanje ne more nobena živa duša pravega odgovora dati, menda ni treba še le zatrjevati. Po nauku naše krščanske vere bode konec svetá na sodni dan. Natoroznanci pa po svojih mislih skušajo odgovor dati na to vprašanje, in

kakor v „Obzoru“ beremo, je sloveči nemški profesor Dobojs-Reymond 19. dne u. m. v Bremu govor imel o koncu svetá. Razlagal je v tem govoru, da ni res, kar se je uže večkrat trdilo, da bode konec svetá, kedar zemlja s kakim kometom (repató zvezdo) vkup tróti, kajti to se je uže zgodilo, pa svetá ni še konec. Drugi trdijo, da silni solnčni ogenj žuga pokončati svet; še drugi, da pogine svet, ko bo solnce trčnilo s kakim planetom, in nekateri, da bode svet pokončal oni ogenj, ki večno žari v notranjstvu zemlje. Vse to so zgolj teorije — pravi učenjak Dubois-Reymond — al znanost je poslednji čas zanesljivo dokazala, da zemlja ne more večno ostati v stanju, v katerem je dandanes. Po teoriji Mayer-jevi od solnčne toplote dohaja k nam na zemljo komaj polovica 3000.000.000 delov vročine, ostala toplota izgubi se v vsesvetnem prostoru. Ker pa solnce zgubi vsako leto nekoliko toplote, zato znanost uči, da bode le še 17.000.000 let grelo. V tem času premenilo se bo marsikaj v položaji zemlje, zemlja se bode čedalje manj sukala okoli solnca, in solnce bode nehalo biti žareča kroglja in se bode brez gorkote ljudem prikazalo v sliki temno-rdeči. Konečno bodo ljudje prisiljeni bežati v jame in brloge in se živiti samo z ribami. Tolažoa pa ljudem more biti to, da je ta ledena dôba še sila daleč, in da nam, ki ne znamo časa meriti po milijonih in milijonih let, ni treba na to misliti. — Tako učenjaki razpravljajo stvar, katera je edinemu Onemu znana, ki svetu „veliko pratiko“ piše.

* *Zverine in strupene kače v Indiji.* Jako zanimivo je izvedeti, koliko divje zverine in strupenih kač leto in dan pokončajo v oni Indiji, ki je pod angleško vlado, koliko ljudi in živine pa tudi nasproti te zverine in strupene kače v tej deželi pomorijo. O tem poroča uradni oglasnik „Extract from the Proceedings of the Government of India“ za leto 1877. to-le: Angleška vlada vsako leto veliko denarja potrosi za pokončevanje divje zveri in strupenih kač v Indiji. Na lovu tigrov, volkov in strupenih kač je leta 1877. prišlo 19.695 ljudi ob življenje, 53.197 glav domače živine je pa divja zver pomorila, število od ljudi pokončane divje zveri je to leto zneslo 22.851, število v tem letu pokončanih strupenih kač pa 129.295. Za darila pokončanih zverin in kač je angleška vlada izdala nad 100.000 gold. Spomina vredno pri tem je tudi to, da tigri dvajsetkrat več živine pomorijo kot ljudi, kače pa dvajsetkrat več ljudi kot živine. Za vsako umorjeno strupeno kačo plača vlada 4 annas (v našem denarju menda 24 kr.)

Naši dopisi.

Iz Glamoča v Bosni 20. marcija. M. — Naj nadaljujem svoj zadnji dopis s tem, da povem še kaj o tukajšnjih razmerah. Samotne kočje imajo svoja lastna pokopališča na vrtu poleg poslopja, da mrtvecev nimajo predaleč nositi, ki se morajo vedno še gorki pokopati. Plakati pri pogrebih nisem nikoli še videl nikogar; menim, da se pogrebov posebno tukajšnja šolska mladina veseli, katera po dovršenem pokopu dobí po 2½ krajc. v našem denarju ali 1 turšk marjaš. Kakega bega ali efendija smrt naznanja hodža (turški dušni pastir) po selu upijoč. Hodža je tudi mladini učenik, ki se v svojem poklicu mnogo trudi. Ko sem neki dan opravljajoč svojo službo, stopil v šolsko sobo, me učenik prijazno pozdravi, in hoteč me prepričati, da njegov trud v šoli ni brez vspeha, pokliče 11 let starega dečka in mu predloži knjigo, iz katere je omenjeni učenec kaj ročno čital (se ve da meni nerazumljivo) molitev. Vidi

se, da nekateri učenci imajo mnogo veselja do uka, in ker so večidel tudi bistrega uma, se navadijo dobro čitati in pisati, a le v turškem jeziku; zato je želeti, da bi se naše šole v kratkem vpeljale. — Rokodelci, katerih se tu malo nahaja, še mnogo uka potrebujejo, kajti zunaj mizarjev in tkavcev izdelujejo vsi le surova dela. Tako znade izmed 3 kovačev v Glamoču samo eden sekuro narediti. Tako nevedni so tudi krojači, mesarji, mlinarji in zlatarji. Druzih rokodelcev se tu prav nič ne nahaja, kajti vsak svoje vozove, peči, opanke itd. sam naredí. Lahko si je toraj misliti, kakošno življenje je do sedaj v Bosni bilo in kako se to Avstrijancu čudno vidi, ki je bil v vsem reda navajen. — Naj konečno še naznanim žalostno novico, da najbrže naš polk do druge pomladi v Bosni ostane. Vreme imamo prav pomladansko, snega skoro prav nič več.

V Gorici 30. marcija. — Z našim mestnim posojilom smo dobro začeli. Podružnica tržaška kreditne ustanove avstrijske piše županstvu, da je — brez ponudbe — že oddanih za 81 tisuč obligacij al pari. — Te dni je bil tukaj in razgledoval vojaščino baron Kuhn. — Dne 28. t. m. so odpeljali iz Trsta v Gradec politiške vjetnike goriške, kateri pridejo pred graške porotnike. — Grozna nesreča se je zgodila v Stračicah pretekli petek, 28. t. m. Prišel je nek mlinsk nadzornik Brezigar med jermenje, ki prenaša gonivno moč s kolesa na kolo; zaneslo ga je pod kolo, in, kakor bi trenil, bil je zmlet! — Drevje že lepo cvete in zelení. Vreme imamo čudno. V sredo in četrtek je bilo, da je bilo groza in bilo je v sredo prav mrzlo; véčeraj in danes imamo skor poletna dneva.

— V Solkanu je 25. dne t. m. gospod profesor Povše imel popotni govor o koristi žvepljanja trt, za katerega so mu bili zbrani gospodarji jako hvaležni.

Iz Trsta. (O volitvah odbornikov za mestni in deželni zbor) izvemo iz prijateljskega lista 31. marca, da so se volitve v tržaški okolici vršile 30., in da so zmagali slovenski kandidatje, razen enega, in sicer v 1. okraji, kjer je zmagal lahón dr. J. Strudthoff, ne pa kandidat národne stranke A. Križanac. Ker so se ravno pri tej volitvi godile nekatere nepostavnosti, se je nadejati, da bode ta volitev še ovržena. V 2. okraju je izvoljen Ant. Dejak (z 201 glasovi); v 3. Št. Nadlišek (z 175 glasovi), v 4. dr. J. Loser (152), v 5. Iv. Gorjup (186) in v 6. J. Nabergoj (178 glasov). Agitacija je bila se ve da ogromna od obeh strani. Lahoni so strašno poparjeni. Sedaj ste pri nas dve stranki: prva avstrijska, nasprotniki jej pravijo „konservativna“ ali „vladna“, sama se imenuje „domorodna“ in „liberalna“, — druga lahonska ali „progresova“. Prva se Slovincem kaže pravičniša. Vederemo. Vsakako se je bodo slovenski zastopniki držali, da v zborih ne obveljajo sklepi lahonstva. Obraz novega tržaškega zbora je tedaj zdaj ta: Progresovcev lahonov 25, — odločnih avstrijskih konservativcev iz mesta 18, neodločnih 6, — Slovencev, voljenih v okolici, 5. Domorodna večina ima torej 29, lahonska manjšina 25 udov. V prejšnjem zboru so imeli lahoni večine 36—42 glasov. To je velik prevrat. — Ni tedaj čuda, da toliko senzacijo dela v Avstriji, a še večó v — Italiji, ki se je nadejala, da uže trdno stoji na obalih Adrije. Drugi pot prinesomo zgodovinsko črtico, ki bode kazala, kdo je kriv, da je lahonstvo tako prepotentno postalo v Trstu.

Iz Notranjskega 24. marca. (*Facta loquuntur!*) Kako zna „zweigverein“ notranjskih učiteljskih uskokov za edinost med učitelji, za napredek in povzdigo šolstva ter korist domovine skrbeti, in kako objektivni so ti njegovi patroni, bodi naj s tem dopisom častitim